

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

## IKÄÄNTYMISEN TULEVAISUUS SUOMESSA

Taustaa skenaarioilleni vuonna 2020 vallitsevan tilanteen pohjalta:

- Suomi ei ole sama kuin Helsinki - tarvitaan erilaisia tapoja, malleja
- Maaseudulla yhteisöllisyys vahvempaa kuin isoissa kaupungeissa
- Omaiset *asuvat useasti kaukana* eikä heillä *ole aikaa auttaa* ikääntynyttä läheistään niin paljon kuin hän tarvitsisi apua
- Ikäihmisten yksinäisyys (reilut 30 % kotihoidon asiakkaista kärsii yksinäisyydestä, RAI-tietokanta) ja turvattomuus yleistä tänään
- Suomessa ikääntyneet ovat useasti apean oloisia ja ikään kuin eksyksissä. Syitä: ikäihmisten arvostus/harvaan asuttu maa - ei kontakteja toisiin/, ilmasto, sää, liukkaat tiet)
- Kaikki apua tarvitsevat ikäihmiset eivät ole keskenään samalaisia (bulkkia), joille sopii samanlaiset ratkaisut
- Ihmiset tulevat erityylisten asunnoista/kodeista/kulttuurista, missä on eri tavat ja tottumukset (vrt maatalo, kerrostaloasunto, kulttuurikoti, boheemi asumistyyli ym)
- Ikäihmisten kodit ovat nyt paremmassa kunnossa - mahdollistaa asumisen omassa kodissa
- Nykyinen kotihoidon pirstaleinen malli (=siivous-, ruokapalvelu, turvapuhelin ja kotihoito mm) maksaa paljon ikäihmiselle, koska kaikki maksetaan erikseen → rahaa ei jää paljon muuhun ja ikäihminen on kotinsa VANKI. Puuttuu turva ja jatkuvuus
- *Ikäihminen on ennen kaikkea Ihminen kuten kaikki muutkin - hän ei ole hoivan ja holhouksen kohde, objekti, vaan aktiivinen kansalainen myös vanhana*
- Tämän takia tähän tarvitaan muutos!

Skenaario 1 vuoteen 2060:

- Kuntien liikkuvat kulttuuri- ja liikuntapalvelut menevät nyt kuntalaisten koteihin, kyliin ja kaupunginosiin ja tuottavat kulttuuri- ja liikuntapalveluita siellä missä heikoimmassa asemassa olevat ikäihmiset asuvat. Terveet ja toimintakykyiset kuntalaiset (myös ikäihmiset) käyttävät muita yksityisiä kulttuuri- ja liikuntapalveluita
- Kuntien kulttuuri- ja liikuntapalvelut kohdennetaan ainoastaan niille ikäihmisille, jotka terveytensä tai taloudellisen tilanteensa takia eivät pysty osallistumaan kunnassa muuten järjestettäviin yleisiin tapahtumiin.
- Osallistuvat ikäihmiset ovat aktiivisia osallistujia taiteen teossa (kuoroissa, taideryhmissä ym). Eivät vain passiivisesti osallistu. Tämän todetaan nostavan itsetuntoa ja elämän merkityksellisyyden tunnetta.
- Kulttuuri- ja liikuntapalvelut tekevät säännöllistä yhteistyötä kyläyhdistysten sekä muiden alueella toimivien kolmannen sektorin yhdistysten kanssa ja aktiivisesti tavoittavat alueella asuvat yksinäiset, toisen ihmisen seuraa tai apua tarvitsevat ikäihmiset.
- Alueilla toimivat erilaiset yhdistykset ovat avainasemassa, koska ne tuntevat alueen ihmisiä useasti jo monen vuoden ajalta. Yhdistyksen toimintaperiaatteena on yhä enemmän toisista välittäminen eli otetaan yhteyttä, jos jäsen ei ole tullut yhteisiin harrasteisiin. Liasta hienotunteisuudesta on luovuttu ja siirrytty aktiivisempaan välittämiseen.
- Sekä kunnan kulttuuri- ja liikuntapalvelujen että yhdistysten toimijoilla on tiedossa kyseisen kunnan kunkin alueen tai kylän sosiaali- ja terveydenhuollon vastuutyöntekijät, jotka he tarvittaessa tavoittavat helposti ja nopeasti, kun he ovat havainneet muutoksia yhdistyksen jäsenen terveydentilassa, esimerkiksi.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijat tulevat mukaan vasta sitten, kun ikäihmisellä havaitaan terveydellisiä haasteita tai esim rahahuolia.
- Ikäihminen ei tässäkään tilanteessa "jää" ainoastaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaaksi, vaan avustettuna hänet toivotetaan mukaan alueen eri toimintoihin.

(Valitettavasti vielä vuonna 2020 kävi useasti näin, että harrastukset loppuvat, kun ei enää esimerkiksi saa ajaa autoa. Miksei porukasta joku voi tulla hakemaan hänet mukaan? Tai "hävetään" muistisairautta ja jäädään kotiin harrastuksista. Kotiin jääminen on tuhoisaa niin fyysiselle kuin psyykkisellekin terveydelle. Muistisairauden stigma on poistunut jo vuonna 2030 yhteiskunnastamme, kuten se on jo poistunut aiemmin itsemurhien,

alkoholiongelmiin, masennukseen, eturauhassyövän ja rintasyövän osalta.

Kiitos mm julkisuuden henkilöiden, jotka ovat kertoneet tarinansa mediassa.

- Ikäihmisten elämä on iloista yhdessä tekemistä lähellä asuinpaikkaansa vielä vuoden 2020 harmauteen, yksinäisyyteen ja pitkäveteisyyteen verraten, jolloin ainoa odotettava ihminen oli kotihoidon työntekijä, joka vain piipahti kääntymässä.
- Kotihoidon apuun turvautuminen säännöllisesti on siirtynyt kahdella vuodella
- Robotit ovat jo arkipäivää viihdyttämässä kaikkia ihmisiä. Parempi kaikille ihmismäinen robotti kuin robottimainen ihminen 😊

## Skenaario 2 vuoteen 2060:

### Uudistunut kotihoito:

- Jos yllä kuvattu malli ei riitä ja tarvitaan enemmän ammatillista apua - niin uudistunut kotihoito tulee kuvaan mukaan
- Kotihoidon työntekijä kartoittaa heti hoitosuhteen alkuvaiheessa asiakkaan avustuksella hänen lähipiirinsä kuuluvat ihmiset (=lähisukulaiset, läheiset ystävät, harrastepiiriin sekä naapurusto).
- Kotihoidon työntekijä yhdessä asiakkaan ja hänen yllä luetellun lähipiirinsä kanssa miettii kuka voisi parhaiten auttaa ja tukea häntä tässä uudessa tilanteessa, missä hän tarvitsee enemmän toisten apua.
- Kotihoidon asiakkaat eivät ole diagnooseja vaan ajattelevia ihmisiä, joilla kaikilla on halu kokea elämänsä merkitykselliseksi. Kotihoidon asiakkaan oma hoitaja tuntee asiakkaan elämäntarinan.
- Jokaisen asiakkaan hoitoon ja avun tarpeeseen vastaavan rooli ja tehtävä kirjataan ja tavoitteena on, että asiakas on mukana vointinsa salliessa toimijana eikä vaan tekemisen, hoivan, hoidon kohteena.
- Jokaisella kotihoidon asiakkaalla on oikeasti oma hoitaja, jolla on tukenaan oma tiimi. Hoitaja tutustuu myös asiakkaan lähipiiriin ja tekee asiakkaan luvalla yhteistyötä heidän kanssaan. Oma hoitaja tuntee asiakkaan, koko tiimi tietää.

- Kotihoidon työntekijä on ylpeä omasta työalueestaan, millä hän toimii ja tekee itseään aktiivisesti tunnetuksi kylässä alueella. Näin on päästy pois vielä vuonna 2030 toimintamallina olleesta kotihoidon toimintamallista, missä vain pistäydytään kotona ja pian autoon ja pois.
- Kaikki turha byrokratia on saatu karsittua pois ja rasittamasta työntekijöitä - tämän myötä ainainen kiire on poistunut.
- Työn tuottavuus on noussut ja asiakkaan luona vietetty aika on lisääntynyt.
- Työntekijät viihtyvät työssään ja ovat ylpeitä työstään. Myös palkka-asia on korjaantunut, koska jo vuonna 2030 hoitajia ei saatu enää alalle edes kouluttautumaan kehnon palkan takia.
- Tiimit ovat itseohjautuvia ja riittävän pieniä, kaikenlaista johtoa on vähennetty
- (mukaellen hollantilaista Buurtzorg kotihoidon mallia)

## Skenaario 3 vuoteen 2060:

Jos mentäisiin muutama askel taaksepäin?

- Vanhainkotityyppinen asuminen on yleistä vuonna 2060
- Nimeltään ne ovat puutarhakoteja, taidekoteja, liikuntakoteja esimerkiksi.
- Kodit ovat ikäihmisille, jotka kokevat olonsa turvatomiksi ja yksinäisiksi
- Yhteisöllinen asuminen luo turvaa ja säästää sairaalakäyntejä
- Palveluiden myöntämisperusteina oleviin nykykriteereihin vielä vuonna 2020 he ovat "liian hyväkuntoisia" mutta **tässä mallissa kuunnellaankin ensisijaisesti iäkkään kuntalaisen tarvetta**. Tähän kunnan tukemaan asumismuotoon pääseekin jo hyvissä ajoin.
- Näissä kodeissa ikäihmiset säilyvät paremmassa kunnossa ja elämäniloisina pidempään, joten he voivat auttaa toinen toisiaan ja se onkin yksi edellytys, että voisi asua ko kodissa.
- Henkilökuntana ei ole pääpainotteisesti hoitoalan työntekijöitä (no yksi kussakin työvuorossa on) vaan keittäjiä, vapaa-ajan ohjaajia, kulttuurityöntekijä, liikunnanohjaajia).
- Tämä asumismalli on säästänyt kunnilta kustannuksia pienentyneinä erikoissairaanhoidon ja kotihoidon kustannuksina.

- **Perinteinen sosiaali- ja terveystoimen vielä vuonna 2020 voimassa ollut henkilöstörakenne ei kääntänyt painopistettä hoivaamisesta aktiivisuuteen ja kaikkeen ikäihmisille iloa tuovaan toimintaan.**

Skenaario 4 vuoteen 2060:

- Kaikki ikääntyneiden hoito ostetaan Thaimaasta, Filippiineiltä tai Vietnamista.
- Hoitajia ei ole enää Suomessa eivätkä ulkomaiset hoitajat tule enää mielellään tänne harmaaseen, lumettomaan maahan.
- Kaikki halukkaat pääsevät sinne Finnairin kyydillä, tuttuun ympäristöön, missä he ovatkin jo aiempina vuosina useasti lomailleet.
- Teknologia on niin pitkällä, että omaiset voivat seurata livenä tapahtumia uudessa asuinympäristössä asukkaiden luvalla 24/7.
- Suomen valtio on säästänyt melkoisen summan

kirjoitti

Helena Räsänen